

tovo nema Dubrovčanina, koji se je bavio nekom znanosti, a da ga Crijević nije unio u svoju »Biblioteku«. Crijević je pokazao pažnju i prema manje poznatim zaslužnim ljudima, što je veoma važno za poznavanje kulture jednog grada ili naroda, jer ne izgrađuju nacionalnu kulturu samo velikani, nego i oni manje veliki i manje poznati i oni prosječni, pa je zaista potrebno da se i njihovo ime upiše u zgradi sveopće naše baštine.

Rukopis Crijevićeve »Biblioteke« ima četiri sveska. U tisku djelo se pojavljuje samo u tri sveska. U prvom svesku opsežna studija Stjepana Krasića i prvi svezak rukopisa. U drugom iziđi će druga dva rukopisna sveska, a treći će obuhvatiti četvrti rukopisni svezak, popratne bilješke, kazala i komentare Stjepana Krasića.

Stjepan Krasić ovim pothvatom izuzetno je zadužio hrvatsku kulturnu javnost. On je pristupio poslu s velikim znanstvenim aparatom (poznavanjem paleografije, latinskog jezika, povijesno-biografske literature, povijesti i opće dubrovačke političke i kulturne prošlosti), savjesno ga dulje vrijeme izrađivao i uspješno dovršio. Uvodna Krasićeva studija prelazi okvire uvoda ili predgovora u ovakova izdanja i predstavlja opsežnu značajnu monografiju o Serafinu Crijeviću iz koje sam crpio i ja navedene podatke. U njoj nije samo opisan biografski rad Crijevića, već je donijet pregled takvog rada u svijetu i pokušaji takvih ostvarenja u Dubrovniku. Iz svakog retka Krasićeve studije odražava se veliko znanje, sprema i savjesnost u poslu. Sam Krasić navodi, da je trebao obići mnoge biblioteke u Evropi da bi usporedio tekstove iz djela kojima se je Crijević služio ili koje je citirao, a danas se više ne mogu naći u Dubrovniku, niti igdje na svijetu oкупljene na jednom mjestu. Da bismo mogli ocijeniti težinu i važnost pothvata, kojeg je dovršio Stjepan Krasić, dosta je istaknuti da je ovo tako značajno djelo čekalo na Krasića da ga dešifrira i objavi više nego 216 godina. Stoga Krasiću treba najsrdačnije čestitati, a djelo najozbiljnije preporučiti

svim crkvenim ustanovama da ga nabave za svoje biblioteke, jer je poznato da ovakva djela rijetko doživljavaju drugo ili treće izdanje, a imaju se smatrati temeljnim i epohalnim za svakog istraživača naše kulturne prošlosti, posebno one dubrovačke.

Miho Demović

IVAN PAVIĆ, Radosna vijest. Deseto izdanje katekizma za II. i III. razred, s posebnom pripravom za prvopričesnike. Izdalo HKD Sv. Cirila i Metoda, Zagreb 1976.

Samo godina dana razmaka između devetog i desetog izdanja katekizma »Radosna vijest«, svjedoči o dobrom prijemu katekizma sa strane kateheta. Potražnja katekizma »Radosna vijest« je u izvjesnoj mjeri pokazatelj njegove prikladnosti za vjeronaučnu obuku u našim prilikama.

Priručnik je sastavljen prema metodi formalnih stupnjeva, koju se za razliku od raznih metoda novijeg doba, rado naziva i »klasičnom metodom«. Razlog potražnje toga katekizma bit će vjerojatno i u tome, što su naši katehete za vrijeme svoga teološkog studija i pripreme za pastoralni rad dobro upoznati s tim didaktičko-metodičkim postupkom u vjerskoj obuci.

Metodi se je rado predbacivala izvjesna ukrutenost i statičnost, međutim i ona u dinamizmu suvremenih katehetskih istraživanja doživljava svoje usavršavanje. Ona se danas kateheti nuđa, ne kao neka kruta shema, nego kao orijentaciona pomoć u spremanju i provođenju kateheze.

Autor katekizma se potrudio (znalački i sukladno didaktičko-metodološkom postupku) da u sastavljanju i preuređivanju priručnika uzme u obzir duh obnove Crkve nakon II. vatikanskog sabora, osobito na liturgijsko-sakramentalnom području. U novom izdanju katekizma raspored građe je pregledniji: daje kratki sadržaj cijele povijesti spasenja Starog i Novog saveza, s osobitim naglaskom kerigme o Isusu Kristu, osnovne i najvažnije pojmove o milosnom i sakramentalnom životu Crkve, te

Božjim zapovijedima. Potrudio se nadalje proširenijim spektrom biblijskih štiva na pripovjedački način približiti djetetu osobu Isusa Krista. Djecu za njega treba oduševiti, da bi ona prihvatila njegovu pouku. Većoj zornosti kateheze služi i povećani broj slika i ilustracija u novom izdanju. Ne smije se zaboraviti da katekizam predstavlja samo jedan faktor vjerske obuke. On traži osobito i suradnju roditelja. Međutim svakako mu nije namjena da kateheti pruža »gotove kateheze«, nego mu pruža okvir građe, odnosno tematike za jednu nastavnu jedinicu. Da bi kateheza uspjela morat će kateheta u pripremi kateheze posegnuti i za drugim pomagalima sadržaja i zornosti. Uvažimo li tu činjenicu, onda otpadaju mnogi prigovori upućeni na adresu didaktičko-metodičkog postupka ovakve vrste katekizma. Šteta što kod nas nema i priručnika za katehetu uz ovakve priručnike. Oni bi u mnogome olakšali i učinili uspješnijim katehiziranje. To međutim ne umanjuje vrijednost samog katekizma, kao i napora koji je autor u njega uložio.

Gledajući na uzrast djece kojoj je katekizam namijenjen (II. i III. razred), on sadržajno ipak previše zahvaća; s III. razredom djeca već »sve znaju«. Postoji opasnost pretrane zasićenosti (»to smo već učili . . .«), a to u stanovitom smislu može sputavati daljnju katehizaciju. Ako naime kod djece opada interes, onda će i kateheza teško uspjeti. To ne znači »prešutjeti« tzv. »teže istine vjere«, nego ih poukom posredovati u onoj fazi razvoja, koja omogućava njihovo prihvaćanje. Od djeteta s 9 ili 10 godina ne možemo očekivati da bude svjestan i zreo kršćanin. Milost pretpostavlja narav, a ne čini joj nasilje! Katehiziranje je pružanje pomoći u odgoju vjere, a odgoj vjere se nastavlja i poslije III. razreda, usporedo s općim odgojem.

Toliko s obzirom na sadržajnu stranu katekizma. Želimo da ovaj katekizam kao i do sada uspješno posluži vjerskom odgoju djece u našoj Crkvi.

T. Petrić

KARL GOLSER, *Gewissen und objektive Sittenordnung. Zum Begriff des Gewissens in der neueren katholischen Moraltheologie*, Wiener Beiträge zur Theologie, Band XLVIII, Wien 1975, str. 247.

To je disertacija izrađena pod vodstvom profesora Josefa Fuchsa i obranjena na Gregorijanskom sveučilištu u Rimu 1973. godine. Kako sam naslov pokazuje (»Savjest i objektivni moralni poredak. O pojmu savjesti u novijoj katoličkoj moralnoj teologiji«), ona zahvaća u veoma važno područje moralne teologije, možemo reći u same njezine temelje. Mnoga naime rješenja i naglasci velikim dijelom ovise o tome kako se poima savjest i njezin odnos prema »objektivnom« moralnom poretku. Već je odavno uobičajeno da se u moralu razlikuje »subjektivna« od »objektivne« strane. I moralisti i crkveno učiteljstvo veoma računaju s tim razlikovanjem u svom naučavanju. Pri tom se dobiva dojam kao da je sve jasno i da problema nema. Savjest se tu prikazuje kao ogledalo i odjek moralnog zakona ili objektivnog moralnog poretka.

Čini se da je u toku proces koji prilično drukčije gleda na savjest i njezin odnos prema zakonu i njezinoj obvezatnosti. Golserova disertacija želi osvjetliti tu problematiku.

Kao primjer »starijeg« poimanja savjesti Golser navodi pretkoncilsku shemu »de ordine morali«, koju su uglavnom izradili teolozi Hürth, Lio i Gillon, a koja je zabačena već na prvom zasjedanju Drugog vatikanskog sabora. Tu je provedena oštra podjela između subjektivnog i objektivnog područja u moralu. Savjest je posve pasivna i u funkciji zakona. Taj »tradicionalni model« savjesti u pretkoncilskoj shemi i u spisima njezinih sastavljača sadržaj je prvog poglavlja. U drugom poglavlju autor pokušava uočiti podrijetlo i pratiti razvoj takva poimanja savjesti sve tamo od srednjega vijeka. Tada je problem bio bitno sadržan u pitanju: kakva je obvezatna snaga krivo formirane savjesti (conscientia erronea)? Autor navodi kako je srednji vijek naginjao